

Slutredovisning av utredningsuppdrag

Linköpings idrottsgymnasium

Utbildningsförvaltningen

Avdelning för gymnasie- och vuxenutbildning

I Inledning

Allt fler elever efterfrågar idag att kunna ha möjligheten att kombinera sin gymnasieutbildning med idrottsutövande på olika nivåer. Linköpings kommun erbjuder idag ett brett idrottsutbud inom grundskolans senare år som ger fler elever mer idrottsundervisning och rörelse i skolan samt möjligheten att kombinera sina studier med idrottsutövande. Linköpings kommunala gymnasieskolor saknar idag ett alternativ för de elever som önskar kunna kombinera sina gymnasiestudier med träning och utveckling på olika idrottsliga nivåer.

Genom ett kommunalt idrottsgymnasium breddas utbudet av utbildningar i den kommunala gymnasieskolan och möter behovet som finns av en naturlig övergång från grundskolans idrottsutbildningar. Elever som vill kombinera sin gymnasieutbildning med idrott bör ges möjlighet att vara kvar och utvecklas i sin hemmiljö. Genom ett kommunalt idrottsgymnasium erbjuds elever bättre förutsättningar att kunna stanna i Linköping under sin gymnasietid.

En viktig del i ett framtida idrottsgymnasium är bredden utifrån ett av skolans grundläggande uppdrag att möta alla elever. På samma sätt behöver ett kommunalt idrottsgymnasium erbjuda flera nivåer av idrottsutövande, från elit till bredd. Genom en bred ingång kan Linköpings idrottsgymnasium bidra till att bryta den skolsegregation som idag finns i Linköping.

Nationella uppföljningar är tydliga i att dagens ungdomar i högre utsträckning lämnar föreningsidrottandet till förmån för egenidrottandet. Detta understryker ytterligare vikten av att Linköpings idrottsgymnasium behöver erbjuda en breddgång mot fokus på egenidrottande, hälsa och friskvård. Skolverket har även de senaste åren vid flertal tillfällen lyft fram kopplingen mellan goda skolresultat och ökad rörelse i skolan, utbildningar med högre av fysisk aktivitet har därför goda förutsättningar att även bidra till högre måluppfyllelse i gymnasieskolan.

Linköpings idrottsgymnasium antar följande vision:

Linköpings idrottsgymnasium ska erbjuda varje elev en gymnasieutbildning av hög kvalitet i kombination med idrott, rörelse, träning och hälsa.

Linköpings idrottsgymnasium är en skola och mötesplats för idrottsintresserade elever, som genom ett elevnära arbetssätt med individen i fokus får - utifrån sina egna mål och förutsättningar - möjlighet att utvecklas till sitt bästa jag.

Innehåll

1	Inledning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Idrottsutbildningar inom gymnasieskolan	4
2.1.1	Elitidrottsutbildning – NIU/RIG	5
2.1.2	Lokal idrottsutbildning – LIU	5
2.1.3	Allmän idrottsutbildning – träning och hälsa	5
3	Omvärldsspaning – trender, behov och möjligheter	7
3.1	Örebro idrottsgymnasium	8
3.2	Föreningslivet i Linköping	9
3.2.1	Paraidrott	9
4	Linköpings idrottsgymnasium	11
4.1	Syfte, vision och mål	11
4.1.1	Vision	11
4.1.2	Mål	11
4.2	Skolorganisation	11
4.2.1	Nivåer	11
4.2.2	Idrotter inom de olika nivåerna	13
4.2.3	Lokalisering	14
4.2.4	Utbildningsutbud och program	14
4.2.5	Lokaler	16
4.2.6	Samverkan mellan skola och idrott	16

2 Bakgrund

I Allians för Linköpings samverkansprogram för mandatperioden 2018-2022 beskriver majoriteten sin inriktning inom skolpolitiken nuvarande mandatperiod. Idrotten ses i samverkansprogrammet som en integrerande faktor där en kombination av idrott och utbildning ger ökade förutsättningar till att elever från bakgrund och miljöer kan mötas.

Bildningsnämnden fick i samband med budgetarbetet inför 2020 ett nämnds specifikt utvecklingsuppdrag gällande utvecklingen av ett idrottsgymnasium. Uppdraget redovisades till bildningsnämnden i april 2021, § 50. I juni 2021 fick utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningen (UAF) ett vidare utredningsuppdrag (fas 2) att påbörja processen för att utveckla ett idrottsgymnasium i kommunal regi. Utredningsuppdragets andra fas skulle beakta slutsatserna i första utredningen och slutredovisas till bildningsnämnden mars 2022.

Linköpings kommun har arbetat fram ett idrottspolitiskt program - *Aktiv hela livet*. Programmet är ett kommunövergripande styrdokument som beskriver hur kommunen tillsammans med olika aktörer ska arbeta för att så många som möjligt ska vara fysiskt aktiva så länge som möjligt. Programmet bygger på tre bärande delar, aktiv hela livet, jämställdhet och inkludering. Linköpings idrottsgymnasium behöver förhålla sig till programmets innehåll för att bidra till att skapa bra förutsättningar för eleverna att utveckla motivation, självförtroende, fysisk kompetens, kunskap och förståelse att värdera och ta ansvar för deltagande i fysisk aktivitet.

Ett idrottsgymnasium inom den kommunala gymnasieskolan kommer ge goda förutsättningar för att bredda utbildningsutbudet inom gymnasieskolan samt möta elevernas önskemål att kunna kombinera gymnasiestudier med idrottsutövande. Utredningen ser även att ett idrottsgymnasium har

förutsättningar att öka ungdomars fysiska aktivitet, vilket forskningen visar har positiv inverkan på skolprestationerna¹.

2.1 Idrottsutbildningar inom gymnasieskolan

Inom gymnasieskolan finns möjlighet att anordna idrottsutbildningar på flera olika sätt, där elever både kan specialisera sig inom en viss idrott men även breda ingångar för elever som vill prova på olika typer av idrotter samt lära sig mer om träning och hälsa. I följande avsnitt redogörs för tre typer av idrottsutbildningar som är möjliga att anordna i kombination med nationella program i gymnasieskolan:

- Elitidrottsutbildning - Nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU) och Riksidrottsgymnasier (RIG)
- Lokal idrottsutbildning - LIU
- Allmänna idrottsutbildningar

¹ Skolverket (2019).

2.1.1 Elitidrottsutbildning – NIU/RIG

Inom gymnasieskolan får huvudmän under vissa förutsättningar anordna två typer av idrottsutbildningar som syftar till att eleverna ska kunna kombinera gymnasieutbildning och elitidrottsutbildning. Dessa två utbildningar är riksidrottsgymnasium (RIG) respektive nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU). Utbildningarna kan erbjudas inom ramen för ett nationellt program inom gymnasieskolan. Ämnet specialidrott får ingå med 200 gymnasiepoäng i programfördjupningen och 200 poäng i det individuella valet. Det finns även möjlighet att läsa 300 poäng som utökad program.² Under läsåret 2019/20 gavs ungefär 1200 elever utbildning på ett riksidrottsgymnasium och ungefär 7400 elever på en nationellt godkänd idrottsutbildning.³ Bestämmelser om vad som gäller för idrottsutbildningar regleras i 5 kap gymnasieförordningen 23-31 §§. För att få tillstånd att anordna nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU) ansöker kommunen om detta till Skolverket, ansökan behöver innehålla tillstyrkan från aktuellt specialidrottsförbund. För att få anordna riksidrottsgymnasium (RIG) gör kommunen en ansökan till Riksidrottsförbundet (RF). RF föreslår sedan till Skolverkets vilka kommuner eller enskilda huvudmän som får anordna RIG samt inom vilka idrotter och antal platser. Skolverket beslutar sedan vilka huvudmän som blir anordnare av RIG samt NIU.

Utbildningsdepartementet genomförde under 2019-2020 en utredning kring elitidrottsutbildningar i gymnasieskolan vilket resulterade i en promemoria med ett antal förslag till förändringar av nuvarande system.⁴ Det huvudsakliga förslaget är att nuvarande NIU och RIG slås samman till en utbildningsform för elitidrottsutbildningar som även ska vara riksrekryterande. Promemorian har inte behandlats av riksdagen och det finns i dagsläget ingen information om när eller om detta kommer ske.

² 4 kap 23§ och 5 kap 31§ gymnasieförordningen (2010:2039)

³ U2020/04134/GV. Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan

2.1.2 Lokal idrottsutbildning – LIU

NIU/RIG-utbildningar utgör de två lagreglerade formerna för idrottsutbildning i gymnasieskolan, där Skolverket som myndighet beviljar ansökningar om att få bedriva dessa till huvudmän. De skolor som tydligt profilerar sig som idrottsgymnasium runt om i Sverige använder ofta en ytterligare variant av idrottsutbildning, ofta kallad lokal idrottsutbildning (LIU). Utbildningarna utgår från ordinarie programstrukturer i de nationella gymnasieprogrammen för att åstadkomma utbildningar med större inslag av idrott. Ofta riktar sig dessa utbildningar mot en särskild idrott. Målgruppen för utbildningarna är ofta elever som önskar kombinera sitt idrottsutövande inom en grenspecifik idrott med en gymnasieutbildning, men inte på en lika tydlig elitnivå som inom NIU/RIG. Omfattningen av de lokala idrottsutbildningarna kan variera. I de flesta fallen omfattar utbildningen minst 200 gymnasiepoäng kopplade till en idrott, detta då skolorna utnyttjar möjligheten att använda sig av det individuella valet. Här används ofta kurserna idrott och hälsa - specialisering 1 och 2.

2.1.3 Allmän idrottsutbildning – träning och hälsa

En allmän idrottsutbildning är ytterligare ett exempel på möjlig profilering av ett nationellt gymnasieprogram. Denna utbildning erbjuder en bredare idrottsutbildning där eleverna får möjlighet att lära sig mer om träning och hälsa samt prova på olika idrotter.

Genom att erbjuda en bredare idrottsutbildning vänder sig ett idrottsgymnasium till en bredare målgrupp av elever vilket även ökar sannolikheten att attrahera en blandad elevkategori. De allmänna idrottsutbildningarna har även potential att kunna fungera som en väg in till enskilda idrotter och mot olika idrottsföreningarna.

⁴ Ibid.

I den enkätundersökning som genomfördes bland årskurs 9 elever i Linköping under 2020 framkommer att allmänna idrottsutbildningar är efterfrågade av eleverna, framförallt bland flickor.

En allmän idrottsutbildning använder likt de lokala idrottsutbildningarna det individuella valet i varje gymnasieprogram för att profilera elevernas utbildning. Omfattningen av den allmänna idrottsutbildningarna är ofta 200 gymnasiepoäng.

En av de avslutande rekommendationerna till bildningsnämnden i utredningens första fas var att ett framtida kommunalt idrottsgymnasium bör ha en bred ingång med valbara nivåer av idrottsutövande, detta innefattar en ytterligare utbildningsform som saknar koppling med en enskild idrott.

3 Omvärldsspaning – trender, behov och möjligheter

Fysisk aktivitet och idrottande är ett område som i hög grad påverkas av förändringar och trender i samhället i stort. Sverige har långtgående traditioner i föreningsidrotten. Nationella uppföljningar visar nu att barn och ungdomars föreningsidrottande fortsätter minska. Nedgången sågs först hos äldre ungdomar. Omkring 2012 vände dessa siffror nedåt även för idrottsrörelsens yngsta medlemmar mellan 7-12 år.⁵

Detta har fått konsekvenser för idrottsrörelsen i stort där dagens ungdomar i allt större utsträckning vill idrotta på egna villkor och på eget sätt. En anledning till att barn slutar med sitt idrottande i föreningar tros enligt Centrum för idrottsforskning hänga samman med en allt för tidig selektering och specialisering inom enskilda idrotter.⁶

Som en motreaktion till tidig selektering och specialisering har ett nytt begrepp blivit aktuellt i allt fler rapporter och undersökningar. Rörelseförståelse som begrepp (engelska physical literacy) understryker istället vikten av en helhetssyn på fysisk aktivitet där målet är att fler ska röra sig hela livet. Begreppet har även inorporerats i Linköpings idrottspolitiska program. Rörelseförståelse handlar om utvecklandet av förmågor inom ett visst ämne eller område och går att jämföra med utvecklandet av läs- och skrivkunnighet eller förmågor inom matematik eller musik.

Ett idrottsgymnasium behöver förhålla sig till alla de trender, behov och möjligheter som styr ungdomars idrottande samt verka för att på ett flexibelt sätt möta varje elev utifrån dess egna mål och förutsättningar. En bred ingång och lägre trösklar till att vara fysisk aktiv inom ramen för skolans verksamhet har tydliga kopplingar till ett folkhälsoperspektiv.

Nedan återfinns en summering av aktuella trender inom idrotten som i hög utsträckning påverkar hur ett framtida idrottsgymnasium behöver organiseras.

Fysisk aktivitet

Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar en timmes fysisk aktivitet per dag.

En femtedel av 16 åriga pojkar och en tiondel av flickorna når upp till denna rekommendation.

Samtidigt växer klyftan mellan de som tränar och de som inte tränar, de aktiva idag tränar mer än tidigare.

Pandemin

Pandemin har slagit hårt mot den organiserade idrotten (föreningsidrotten).

Totalt har 2/3 av 16-åringarna slutat i sina föreningar under denna period. Det är framförallt pojkarna som lämnat sina föreningsidrotter.

I gruppen med funktionsnedsättning är tappet ännu större, här är minskningen 70 procent.

⁵ Centrum för idrottsforskning (2020). *Idrottsstatistik.se*.

⁶ Centrum för idrottsforskning (2020). *Det är olämpligt att selektera idrottande barn*.

Populära idrotter

Vilka idrotter som är populära bland ungdomar varierar över tid. Många lagidrotter minskar i popularitet de senaste åren.

Individuella idrotter som gymnastik, konståkning, simning och kampsport står ut i Riksidrottsförbundets uppföljningar. Volleyboll är den enda lagidrott som ökar. Inom de idrotter som ökar är det framförallt flickor som i högre utsträckning börjar idrotta.

På mitt sätt och på riktigt

En övergripande trend är att ungdomarna vill idrotta på sina egna villkor.

Den genomsnittlige ungdomen som slutade utöva sin idrott i förening var 2012/2013 15-16 år. 2020/2021 har denna brytpunkt sjunkit till 11-12 år.

Ungdomar idag vill ha en skräddarsytt idrottande där de i hög grad själva vill bestämma över sitt idrottande i frågor som rör när, hur och vad. De fysiska aktiviteterna ska upplevas vara "på riktigt" vilket resulterar i nya aktiviteter som crossfit, enduro, bootcamp med flera.

3.1 Örebro idrottsgymnasium

Under den senare delen av utredningen har utbildningsförvaltningen ökat samarbetet med Örebro Idrottsgymnasium. Detta bland annat för att deras organisation och målgrupp i hög utsträckning överensstämmer med de rekommendationer som gavs i utredningen första fas.

Örebro kommun valde för ett antal år sedan att samla alla idrottsutbildningarna under en skola, Idrottsgymnasiet Örebro. Tidigare

fanns idrottsutbildning spridd på fyra av de kommunala gymnasieskolorna. Idrottsgymnasiet sorterar organisatoriskt under Virginska gymnasiet men har en egen antagning och egen personal. Totalt finns ca 700 elever på idrottsgymnasiet. Eleverna väljer mellan tre olika alternativ utifrån intresse, ambition och kunskapsnivå.

Inom NIU-verksamheten erbjuds totalt nio idrotter (basket, amerikansk fotboll, fotboll, friidrott, golf, gymnastik, handboll, innebandy, ishockey). Antalet NIU-elever per idrott varierar mellan 12 och 60 elever. Undervisningen i specialidrott bedrivs över hela Örebro på olika elitarenor, men de allra flesta inom 15 minuters kommunikation från skolan. Vissa undervisningsmoment samläser samtliga NIU-elever i blandgrupper. Totalt omfattar NIU-utbildningarna 400 poäng.

Inom de lokala idrottsutbildningarna (LIU) erbjuds dans, innebandy, fotboll och ishockey. Eleverna läser 200 poäng kopplade mot en specifik idrott, men har genom individuellt val eller programfördjupning möjlighet att lägga till ytterligare 100 poäng inom idrott. Antalet LIU-elever varierar mellan 40-70 elever per idrott och träningen sker ofta kopplat till respektive årskurs.

Det tredje idrottsalternativet som erbjuds på skolan heter träning och hälsa. Målet med denna utbildning är att ge eleverna en praktisk utbildning kopplat till träningslära och fysisk aktivitet oavsett om eleverna håller på med en specifik idrott. Eleverna läser ofta ca 300 poäng kopplat till idrott och hälsa. Träning sker i grupper om ca 25-30 elever och är nästan enbart förlagd till skolans egna lokaler. Profilen "Träning och hälsa" har varit framgångsrik för att bredda skolans utbud inom idrott och hälsa. Genom att profilen finns på skolan utjämnas också en del av den skeva könsfördelning som finns inom många av de stora lagidrotterna.

De program som erbjuds i kombination med idrott är samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet. Skolenheten "Örebro idrottsgymnasium" organiseras under Virginska gymnasiet. Alla

skolans utbildningar erbjuds inte i kombination med de tre olika idrottsnivåer som redovisas ovan.

Det som står ut på skolan är att de har en välutvecklad organisation för elevsupport. Mentorerna, studie- och yrkesvägledare (SYV) och NIU-projektledare stödjer eleverna med vardagsplanering kring kombinationen idrott och studier. Lärarna på skolan har ett arbetstidsavtal på 40 + 5 timmar vilket möjliggör en hög tillgänglighet för eleverna och är en viktig förutsättning för skolans individuella studielösningar. Bland skolans återkommande insatser finns exempelvis anpassningar av studietid, individuell handledning, lovskoleverksamhet, förlängd undervisning och pluggcafé.

Många av skolans lärare har en bakgrund i olika idrotter och fungerar även som samordnare och tränare för de grenspecifika idrotterna. Skolan har i hög utsträckning arbetat med ett relationsskapande förhållningssätt mellan elever och personal.

Skolan har ett eget elevhälsoteam riktat mot idrottselever. En fördel enligt skolledningen är att det finns ett uttalat uppdrag till samtliga anställda att det är ett idrottsgymnasium och att de arbetar med idrottselever. Skolan ska tillsammans med idrottsföreningarna verka för att göra elevens utvecklingsmiljö så bra som möjligt.

En annan aspekt som skolledningen lyfter fram som en framgångsfaktor är bra samverkan med idrottsföreningarna. Skolan har kontinuerliga samverkansmöten och arbetar efter en särskilt framtagen samverkansplan.

3.2 Föreningslivet i Linköping

I Sverige finns det 72 specialidrottsförbund som tillsammans organiserar cirka 250 olika idrotter i ungefär 18 000 föreningar. I Linköping finns drygt 200 idrottsföreningar och 60-talet specialidrotter.

Vid en jämförelse mellan 2020 och 2021 kan det konstateras att antalet bidragsberättigade föreningar i Linköping liksom antalet medlemmar i stort

sett är oförändrat. Däremot ser vi att antalet bidragsberättigade medlemmar (7-25 år) minskat med cirka 4 500 medlemmar. Även antalet aktivitetstillfällen har under 2021 minskat med nästan 50 000 färre aktiviteter för barn och ungdomar mellan 7-25 år.

Det är en oroande utveckling då både medlemmar och aktivitetstillfällen minskat i åldersgruppen 7-25 år. En utveckling vi ser även nationellt då många barn och ungdomar slutar i den organiserade idrotten.

Pandemin har slagit hårt mot idrotten i Linköping, framförallt mot inomhusidrotter, äldre ungdomar och barn med funktionsnedsättning. Under 2021 redovisades i Östergötland 42 % färre aktiviteter bland flickor över 17 år, jämfört med motsvarande siffror före pandemin. För barn och ungdomar har aktiviteterna minskat med 70 %. Under de senaste 10 åren har framförallt individuella idrotter, med en majoritet av flickor, ökat mest. Exempelvis har gymnastik vuxit med 68 % och konståkning med 41 % under den aktuella perioden.

Bland förlorarna återfinns flera stora lagidrotter där pojkar utgör majoriteten av deltagarna. Alltjämt är fotboll den i särklass största idrotten följt av innebandy, ishockey, gymnastik, handboll och ridsport. Totalt sett har antalet aktiviteter minskat i alla åldersgrupper men allra mest bland äldre ungdomar, en minskning som avtagit under periodens sista år.

Samtidigt som det föreningsorganiserade idrottandet minskar, ökar det egenorganiserade idrottandet kraftigt. De mest populära motionsformerna är promenader, löpning, gym/gruppträning, cykling och simning. Denna utveckling ser vi även i Linköping. Trots det minskar barns och ungdomars fysiska aktivitet.

3.2.1 Paraidrott

Paraidrotten vänder sig på tävlingsnivå till personer inom tre målgrupper: 1) personer med rörelsenedsättning, 2) personer med synnedsättning och 3) personer med intellektuell funktionsnedsättning. Inom den svenska paraidrotten finns det flertal idrottsutövare på elitnivå vilket även dessa kan

bli aktuella inom ex. nationella idrottsutbildningar. Elever inom dessa målgrupper har lika stor rättighet att få möjligheten att kombinera sin gymnasieutbildning med idrottsutövande som övriga elever. Det är få ungdomar idag i Linköping som är aktiva inom paraidrotten och kopplade till Linköpings parasportsförening. Många individer i skolåldern som i framtiden skulle kunna tävla inom parasport återfinns i yngre åldrar i ordinarie föreningar och utövar inte sin idrott som parasport. Den nya Vasahallen kommer vid färdigställande ha bättre förutsättningar att kunna möta parasportens behov i Linköping.

Ett särskilt område som Linköpings parasport har arbetat med senaste åren är ungdomar med NPF (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar). Dessa hör idag på nationell nivå inte till parasporten men är en allt mer växande grupp som i framtiden kommer att behöva anpassade idrottsmiljöer.

4 Linköpings idrottsgymnasium

Linköpings idrottsgymnasium ska erbjuda varje elev en gymnasieutbildning av hög kvalitet i kombination med idrott, rörelse, träning och hälsa. Följande kapitel innehåller ett antal bärande punkter för denna framtida skola vilket sammantaget utgör ett inriktningsdokument för Linköpings idrottsgymnasium.

Innehållet i detta kapitel har tagits fram genom bred samverkan med referensgrupper bestående av lärare, rektorer, enhetschefer, kultur- och fritidsförvaltningen samt representanter från föreningslivet både på lokal och regional nivå. En utgångspunkt för samtliga grupper har varit att Linköpings idrottsgymnasium ska ge alla elever oavsett bakgrund, kön och idrottslig nivå förutsättningar att kombinera fysisk aktivitet med gymnasiestudier.

4.1 Syfte, vision och mål

Syftet med Linköpings idrottsgymnasium är att erbjuda ett alternativ inom Linköpings kommunala gymnasieskolor för de elever som önskar kunna kombinera sina gymnasiestudier med träning och utveckling på olika idrottsliga nivåer.

Genom ett kommunalt idrottsgymnasium erbjuds elever med målsättning på en elitidrottskarriär bättre förutsättningar att stanna i Linköping under sin gymnasietid samtidigt som de får möjlighet att utvecklas inom sin grenspecifika idrott.

En viktig del i ett Linköpings idrottsgymnasium är att utifrån skolans grundläggande uppdrag att möta alla elever. För elever som inte vill satsa på en elitidrottskarriär erbjuds möjlighet att förena sina gymnasiestudier med idrottsutbildning på breddverksamheter inom en (LIU) eller flera idrotter (träning och hälsa).

Genom att vända sig mot en bred målgrupp kan Linköpings idrottsgymnasium bidra till att bryta den skolsegregation som idag finns i Linköping.

4.1.1 Vision

Linköpings idrottsgymnasium ska erbjuda varje elev en gymnasieutbildning av hög kvalitet i kombination med idrott, rörelse, träning och hälsa.

Linköpings idrottsgymnasium är en skola och mötesplats för idrottsintresserade elever, som genom ett elevnära arbetssätt med individen i fokus får - utifrån sina egna mål och förutsättningar - möjlighet att utvecklas till sitt bästa jag.

4.1.2 Mål

På Linköpings idrottsgymnasium

- Vill vi att alla elever ska avsluta sina studier med en gymnasieexamen
- Vill vi att du som elev upplever att du får förutsättningar och motivation till att uppnå dina mål både inom studier och idrott
- Vill vi att du som elev ska få kunskap och verktyg inom idrott, träning, hälsa och fysisk aktivitet
- Finns vi till för dig som är idrottsintresserad oavsett bakgrund eller kön
- Möter du lärare och elever med förståelse för ditt idrottsintresse och tränare med förståelse för dina studier

4.2 Skolorganisation

4.2.1 Nivåer

En viktig utgångspunkt för Linköpings idrottsgymnasium är att erbjuda idrotter från elit till bredd.

För att få ett väl fungerande idrottsgymnasium är det viktigt att det finns goda idrottsliga utvecklingsmiljöer där eleverna kan verka i en miljö och kultur med tydlig struktur, kompetenta lärare som har helhetssyn på varje individ samt bra förutsättningar och tillgång till anläggningar och aktivitetsmöjligheter. Fysisk aktivitet och rörelseförståelse kommer vara centrala inslag på Linköpings idrottsgymnasium. För att möta både elever som vill elitsatsa inom en idrott samt de elever som inte vill specialisera sig på en grenspecifik idrott kommer Linköpings idrottsgymnasium erbjuda valbara nivåer av idrottsutövande enligt följande nivåer:

- **Nationella idrottsutbildning (NIU)** - för de elever som vill nå nationell elit inom sin idrott och kombinera detta med gymnasiestudier.
- **Lokal idrottsutbildning (LIU)** - för de elever som utövar en idrott på fritiden och vill kombinera detta med gymnasiestudier.
- **Träning och hälsa** – för de elever som gillar att träna och idrotta vid sidan av studierna.

Nationellt finns en sned könsfördelning inom NIU-verksamheten, där pojkar i högre utsträckning läser idrottsutbildningar av elitidrottskaraktär. Detta speglar en problematik inom idrottsrörelsen i stort vilket även följer av att vissa specialidrottsförbund och Riksidrottsförbundet fördelar antal platser per kön vid tillstyrkandeprocesser till skolhuvudmän.

En tydlig nationell trend är att flera ungdomar idag söker efter alternativa sätt att ägna sig åt fysisk aktivitet. Ungdomar idag vill träna på sina egna villkor och på sitt eget sätt. Behovet inom denna målgrupp är snarare allsidigt utbud av olika idrotter, såväl som ökad kunskap inom träning, kost och hälsa – detta i motsats till den ofta föreningsorganiserade grenspecifika idrotten.

Detta stärks även av den undersökning som genomfördes bland årskurs 9 elever i Linköping. Totalt angav 77 % av de tillfrågade eleverna att de varje vecka utövar någon form av träning på egen hand, detta i motsats till 38 % som utövar lagidrotter och 27 % som utövar individuella idrotter.

Omvärldsbevakning och erfarenheter utifrån bland annat Örebro Idrottsgymnasium visar att breda, allmänna idrottsutbildningar som exempelvis inom träning och hälsa, i högre grad attraherar flickor. Bredare ingångar bidrar även till inkludering av grupper som tidigare inte har erfarenhet av idrottande på organiserad nivå. Att erbjuda bredare ingångar för elever går även i linje med Linköpings idrottspolitiska program.

I syfte att motverka segregation inom gymnasieskolan samt verka för en jämn könsfördelning understryker utredningen därför vikten av en allmän idrottsutbildning, träning och hälsa.

4.2.2 Idrotter inom de olika nivåerna

Idag visar flera undersökningar, bland annat ungdomsbarometern, att fler ungdomar väljer bort att idrotta inom föreningslivet tidigare och tidigare samtidigt som fler ungdomar i tidigare ålder ägnar sig åt egenidrottande.⁷ Ett kommunalt idrottsgymnasium har i uppdrag att möta hela målgruppen oavsett idrott, idrottslig nivå eller social kategorisering. För att lyckas med det behöver Linköpings idrottsgymnasium erbjuda både en bredd av nivåer och olika idrotter med mål att fler ungdomar ska vara fysiskt aktiva under hela sin gymnasieutbildning och få ett intresse för att utöva fysisk aktivitet under hela livet. Riksidrottsförbundet lyfter i sin trendspaning fram sex huvudtrender som idag påverkar idrottsrörelsen, en av dessa är att fler människor anammar en livsstil som utgår från en idé om en hållbar livsstil vars byggstenar är mentalt välmående, balans, uppbyggnad och återhämtning snarare än prestation.⁸

Trenderna går precis som i resterande del av samhället fort framåt inom idrottsrörelsen. Detta påvisar vikten av att som organisation och skola vara flexibel inom vilka olika idrotter och aktiviteter som erbjuds inom de olika nivåerna.

Vilka idrotter som kommer nå upp till nivåer som krävs för att få erbjuda nationella idrottsutbildning (NIU) kommer även det förändras över tid. För att möta efterfrågan behöver Linköpings idrottsgymnasium ha ett väletablerat samarbete med föreningslivet i Linköping samt vara lyhörda för omvärldsförändringar kopplade till verksamheten.

Inför en start av Linköpings idrottsgymnasium höstterminen 2023 har Linköpings kommun tillstånd att erbjuda nationell idrottsutbildning (NIU) inom ishockey, handboll, konståkning och golf.

Som lokal idrottsutbildning finns förutsättningar att erbjuda gymnasieutbildning i kombination med fotboll, simning, golf och dans. Inriktningen träning & hälsa kommer finnas som idrottslig profil på

⁷ Ungdomsbarometern (2020). *En engagerad idrottsgeneration?*

Linköpings idrottsgymnasium från och med start, arbete med att ta fram kursutbud och innehåll för Lokal idrottsutbildning samt Träning och hälsa kommer fortsätta under våren 2022.

⁸ Riksidrottsförbundet (2016). *Omvärldsspaning - Trender, behov och möjligheter.*

4.2.3 Lokalisering

Bildningsnämnden har fattat beslut om att vuxenutbildningen ska omlokaliseras från Birgittaskolan under 2022. Bakgrunden till detta beslut utgörs bland annat av den demografiska utvecklingen av antalet ungdomar i gymnasieåldern de kommande åren. Enligt de senaste elevprognoserna förväntas antalet elever på kommunala gymnasieskolor i Linköping öka med ca 100 elever per år. Detta ställer krav på bildningsnämnden att kunna tillskapa fler utbildningsplatser på de kommunala gymnasieskolorna. Genom att omlokalisera delar av den kommunala vuxenutbildningen från Birgittaskolan ökar kapaciteten inom gymnasieskolan totalt med ca 500 utbildningsplatser.

Under 2020 genomfördes en förvaltningsövergripande utredning kring framtidens skollokaler, *Skola 2035*. Huvudsyftet med denna utredning var att ta fram förslag på lösningar för att möta behovet av utbildningsplatser inom grundskolans 7-9 och gymnasieskolan de kommande 15 åren. I denna rapport ges rekommendationen att lokalisera en framtida gymnasieskola på Stångbroområdet. Den styrande majoriteten i Linköping har även understrukit att en lämplig profilering för denna gymnasieskola vore idrott, detta utifrån den omedelbara närheten till Saab Arena, Linköpings Arena och andra idrottsverksamheter som idag finns i området. De senaste befolkningsprognoserna visar dock att utvecklingen av antalet elever i gymnasieskolan är färre än vad prognoserna visade för ett par år sedan. Behovet av en nya gymnasieskola har därmed skjutits fram ett antal år i tiden.

En tidigare rekommendation var att ett kommunalt idrottsgymnasium bör koncentreras till en skola. Därtill rekommenderas att ett idrottsgymnasium inrättas som en separat skolenhet med eget namn och antagning, men att skolan tillsvidare administrativt sorterar under någon av bildningsnämndens befintliga gymnasieskolor. Detta ger goda förutsättningar att över tid kunna bygga upp en verksamhet med idrottsutbildningar, samtidigt som fördelar kan dras av skolans totala storlek och elevantal vad gäller exempelvis programutbud och personella resurser. **Utifrån ovanstående är det därför utredningens rekommendation att ett framtida kommunalt**

idrottsgymnasium knyts till Birgittaskolan. För att särskilja verksamheterna och underlätta marknadsföring föreslås idrottsgymnasiet inrättas med eget namn och egen antagning. Det finns flertal anledningar som talar för denna lösning:

- Birgittaskolan ansvarar idag för Linköpings NIU-utbildningar och har goda kontakter med respektive idrottsföreningar samt erfarenhet av att bedriva idrottsutbildningar.
- Inom skolans lokaler finns kapacitet att växa då vuxenutbildningen omlokaliseras under 2022.
- Skolan har ett centralt läge vilket ger goda förutsättningar för elever och lärare att transporteras till de anläggningar och utvecklingsmiljöer som behövs inom de olika idrotterna och aktiviteterna.
- Birgittaskolans nuvarande programutbud (SA, EK, NA, BF, VO) bedöms som lämpliga och efterfrågade av elever som önskar gå en idrottsutbildning i gymnasieskolan. Programutbudet ger även förutsättningar att kunna samnyttja lokal- och personella resurser effektivt inom de två verksamheterna.

4.2.4 Utbildningsutbud och program

Linköpings idrottsgymnasium behöver erbjuda en bredd av program för att möta efterfrågan från blivande gymnasieelever. De allra flesta elever som läser idrottsutbildningar i gymnasieskolan gör detta på något av de stora högskoleförberedande programmen. Detta bekräftas av den enkät som genomfördes bland åk 9 elever i Linköping samt nationell statistik. Av samtliga tillfrågade elever anger 61 % av eleverna att de önskar gå antingen ekonomiprogrammet (EK), naturvetenskapsprogrammet (NA) eller samhällsvetenskapsprogrammet (SA).

Som ett led i att verka för blandade gymnasieskolor har ett uppdrag i tidigare utredning varit att undersöka möjligheten att erbjuda idrottsutbildning kopplat till något eller några nationella yrkesprogram. Då konstaterades att det finns en konflikt mellan yrkesprogrammets krav på minst 15 veckors arbetsplatsförlagt lärare (APL) och specialidrottsundervisningen. Av yrkesprogrammen är utredningens bedömning är att de nationella programmen barn- och fritidsprogrammet (BF) och vård- och omsorgsprogrammet (VO) har förutsättningar att kunna erbjudas på ett framtida idrottsgymnasium.

Innehållet i varje nationellt gymnasieprogram regleras av respektive programstruktur, där gymnasieförordningen tydliggör vilka kurser som ingår i de olika programmen. För samtliga av de föreslagna programmen finns möjlighet att anpassa innehållet för att uppnå högre inslag av idrott. För de elever på samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet eller vård- och omsorgsprogrammet som önskar läsa mer än 200 poäng kopplat till en särskild idrott (LIU) behöver detta göras som individuellt anpassat program. Inom naturvetenskapsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet finns denna möjlighet redan genom befintliga kurser inom programfördjupningen.

Sammanfattningsvis bör följande utbildningar erbjudas på Linköpings idrottsgymnasium från start:

- Naturvetenskapsprogrammet (NA)
- Samhällsvetenskapsprogrammet (SA)
- Ekonomiprogrammet (EK)
- Barn- och fritidsprogrammet (BF)

Då skolans organisatoriskt föreslås knytas till Birgittaskolan finns möjlighet att inom de båda verksamheterna samnyttja resurser samt att elever kan samläsa kurser mellan dessa skolenheter. Samtidigt vidhåller utredningen vikten av att idrottsgymnasiet behöver vara en sammanhållen organisation vad gäller exempelvis schemaläggning för att eleverna ska ges bästa möjligheter att lyckas på sina respektive utbildningar och inom sina idrotter.

4.2.5 Lokaler

Som tidigare konstaterats föreslås idrottsgymnasiet knytas organisatoriskt till Birgittaskolan. I samband med omlokaliseringen av vuxenutbildningen finns där kapacitet i form av ordinarie undervisningslokaler och metodsalar för de aktuella yrkesutbildningarna.

Gemensamt för andra idrottsgymnasium är att samtliga har tillgång till idrottslokaler och andra speciallokaler kopplade till idrottsutbildningarna. Att erbjuda idrottsutbildningar ställer större krav på tillgång till idrottshallar, lokaler för fysträning och andra idrottsspecifika lokaler än reguljära gymnasieutbildningar. I Linköpings kommuns organisation ansvarar kultur- och fritidsförvaltningen för huvuddelen av de lokaler som används för undervisning i ämnet idrott och hälsa i grundskolan och gymnasieskolan.

I samband med denna utredning har en inventering av befintliga idrottshallar och andra lokaler inom kultur- och fritidsförvaltningens bestånd genomförts. I dagsläget har Birgittaskolan tillgång till Sporthallen vilket täcker skolans behov av ordinarie undervisning i idrott och hälsa. Inom Linköpings kommun organisation finns möjlighet att nyttja andra anläggningar för ett framtida idrottsgymnasium. Här kan exempelvis den nyligen renoverade Wahlbäcks arena samt friidrottshallen komma att bli aktuella. På sikt och i takt med ett ökat elevantal behövs dock den planerade multiarenan på Kallerstad tas i bruk för att på ett bra sätt möta behovet från idrottsgymnasiet. Enligt nuvarande plan beräknas denna anläggning stå färdig 2025. Bedömningen är ändå att det finns förutsättningar att kunna starta verksamheten enligt nuvarande plan, för att sedan på sikt utnyttja den ökade kapaciteten som följer i och med multiarenan.

4.2.6 Samverkan mellan skola och idrott

För att ett idrottsgymnasium ska kunna bedriva en god verksamhet förutsätts en väl utvecklad och kvalitativ samverkan med idrottsföreningar. Likaså

krävs att samverkan är likvärdig mellan mindre och större idrotter, detta för att samtliga ska ges möjlighet till god utveckling.

Riksidrottsförbundet framhåller betydelsen av goda idrottsliga miljöer som erbjuder en balans mellan skola och idrott utifrån såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter.⁹ Ett idrottsgymnasium erbjuder möjligheten att få en helhetssyn över elevens studier och idrottsutövande och kan på så sätt stötta eleven mot dess mål i att få tiden att räcka till tid både till studier och idrottande. Den andra aspekten som lyfts fram är att samarbetet mellan skola och idrott behöver vara hög, att det behöver finnas en öppen dialog kring kriterier, krav och så vidare. Det kan annars finnas en risk att det blir dubbla processer för eleven, där ökade krav istället kan leda till nedåtgående processer. En annan viktig fråga är hur man lyckas möta de elever som vill avsluta sin idrottsspecifika idrott under sin gymnasietid, ett idrottsgymnasium med flera valbara nivåer skulle ha möjlighet att erbjuda eleverna att fortsätta vara fysiskt aktiva inom en annan nivå samtidigt som man kan fortsätta sina gymnasiestudier.

Inom gymnasieskolans yrkesprogram finns programråd med representanter från näringslivet för att stärka yrkesutbildningarnas kvalitet. Programråden fyller en viktig funktion för att reglera samverkan för arbetsplatsförlagda lärandet (APL), men även stärka kopplingen mellan skola-näringsliv i stort. På motsvarande sätt behöver ett framtida idrottsgymnasium verka för att inrätta ett *idrottsråd* kopplad till skolan.

Idrottsrådets syfte är att utveckla utbildningarna vid Linköpings idrottsgymnasium samt utgöra en formaliserad samverkan mellan skola och idrottsföreningarna. En grundförutsättning för samverkan är att elevernas idrottsliga utveckling är ett gemensamt ansvar mellan skolan och idrottsföreningen. Utöver att nå goda resultat i sin idrott ska eleven också, i relation till sina förutsättningar, nå goda studieresultat inom det nationella gymnasieprogram eleven går på. Sammansättning av råden bör anpassas utifrån varje idrotts förutsättningar. Kontinuiteten samt återkommande

⁹ Riksidrottsförbundet (2016). *Goda idrottsliga utvecklingsmiljöer*.

punkter vid idrottsrådets träffar bör vara likalydande för varje idrott. Genom att inrätta idrottsråd säkerställer skolan en enhetlig och likvärdig samverkan mellan skola och samverkande idrottsförening. För varje samverkande förening ska ett kontrakt upprättas som tydliggör skyldigheter och ansvar för skolan respektive föreningen. Dessa kontrakt bör i möjligaste mån vara likvärdiga mellan idrotter. För tillkommande idrotter och nya föreningar behöver det finnas ett förväntansdokument som initialt beskriver organisation, strukturer och förväntningar för att kunna bli en samverkanspartner med skolan.

Framgångsrik samverkan och goda miljöer på Linköpings idrottsgymnasium skapar förutsättningar för att alla elever ska nå en gymnasieexamen och framgång i sitt idrottande.

